

שיעור מס' 1 – מרחקים וזוויות צילום

כתב: יהודה ויטלזון. בהנחיית אפרת בן ברוך

מטרות אופרטיביות:

- חזרה על חמשת מרחקי הצילום המרכזיים וארבעת זוויות הצילום העיקריות. (*מי שלומד את התוכנית 'אמנות הקולנוע' יכול לדלג על השלבים התיאורטיים ולעבור לתרגילים המעשיים).
- הבנת התפקיד של מרחקי הצילום והזוויות.
- יישום החומר הנלמד דרך תרגול מעשי.

* * *

תרגול בכיתה:

1. היכרות עם מרחקי הצילום - נבקש מהתלמידים להוציא את הפלאפונים ולהעביר למצב צילום רגיל (לא וידאו). נסביר לתלמידים שלמעשה אנחנו רואים לפנינו מלבן עם פרופורציות של 16:9 וכעת אנחנו יכולים להחליט מה ייכנס לתוכו. נוכל לצלם את חברנו מכף רגל ועד הראש, או רק את הפנים, או רק את האוזן. בשלושת המקרים צילמנו את החבר, אך בכל פעם ממרחק שונה. עלינו להסביר לתלמידים שלכל מרחק שכזה ישנה משמעות אחרת לפי שפת הקולנוע.
2. המשגה של מרחקי הצילום - נצייר על הלוח חמישה מלבנים ובתוך כל אחד מהם דמות מסוימת ממרחק צילום שונה. (אפשר כמובן להקריין מצגת שהמורה הכין בנושא). בסמוך לכל מלבן נכתוב את שם הגודל בלועזית וגם את הקיצור, לדוגמא: close-up + c.u. . העניין החשוב ביותר הוא ההבנה של התלמידים למה משמש כל מרחק צילום ולכן רצוי להכתיב לתלמידים, או להכין דפי סיכום שמסבירים זאת היטב. כדאי להיעזר בהכנת השיעור בספר **להבין סרטים** (ג'אנטי, ל. עמ' 17-21 האוניברסיטה הפתוחה, 2000).
3. היכרות והמשגה של זוויות הצילום - נבקש מהתלמידים להוציא את המצלמות שלהם פעם נוספת ולהעמידן בגובה העיניים במצב צילום עצמי (selfie), נבקש מהם לצלם תמונת פנים שלהם מזווית זו. כעת נבקש מהם להגביה מעט את המצלמה ולצלם תמונה נוספת (זווית גבוהה) ולאחר מכן נבקש מהם להנמיך את המצלמה עד מתחת לגובה הצוואר ולצלם את עצמם שוב (זווית נמוכה). לתלמידים יש כעת שלוש תמונות פנים שלהם משלוש זוויות הצילום העיקריות. נבקש מהתלמידים לנתח מה גרם כל שינוי בזווית הצילום לאופי התמונה. סבירות גבוהה כי התלמידים יענו כי הזווית הנמוכה מאדירה אותם, הזווית הגבוהה מקטינה ומחלישה אותם והזווית הישרה היא ניטרלית.

4. יישום והמחשה של מרחקי הצילום - נקרין בכיתה קטע וידאו קצר, חשוב שזו תהיה סצנה של 3-5 דקות שבתוכה קיים שילוב של כל חמשת מרחקי הצילום. אני ממליץ על הקטע הבא מתוך סרט מערבון קלאסי שבזכות הפסקול והמשחק המשובח תופס היטב את התלמידים:

1968 / Sergio Corbucci , [L'ARENA](#)

נבקש מהתלמידים להסביר לנו מי הטוב ומי הרע? מה היו הכללים של הדו-קרב וכדומה. סביר להניח שתשובותיהם יהיו לעניין ואז נשאל אותם: איך ידעתם? הרי הקטע שהוקרן הוא מאמצע הסרט והשפה היא איטלקית ללא תרגום?

התשובה שלנו תהיה שזו בדיוק שפת הקולנוע, אם הבימוי והצילום נכונים אין כל צורך בשפה ומלל, הכל יהיה מובן דרך התמונות.

כעת נבקש מהתלמידים ליצור טבלה (או שכבר נחלק להם טבלה מודפסת):

Extreme long shot	Extreme close up	Long shot	Medium shot	Close up

כעת כשהטבלה לפני התלמידים, נקרין שוב את הקטע מתוך המערבון (או מתוך הסרט שהמורה בחר) ונבקש מהתלמיד למלא בשורה השנייה שוט אחד שמתאים למרחק הצילום הרלוונטי, תוך הסבר קצר של מה שהוא מבין מתוך השוט. לדוגמא:

Extreme long shot	Extreme close up	Long shot	Medium shot	Close up
הזירה כולה ממבט מעוף ציפור	עיניו של השריף בוחנות את הצדדים	עם האיש החליפה נכנס לזירה	אחד מהבוקרים מניף את החבל שהוא עומד לזרוק	הליצן מביט אל האיש בחליפה במבט מפוחד

5. יישום והמחשה של זוויות הצילום - נקרין לתלמידים את הסרט הקצר מבית Pixar: [one man show](#), ובאופן דומה לתרגיל הקודם, נבקש מהתלמידים לזהות את זוויות הצילום. נראה מי יצליח לדייק בספירה שלו. אבל חשוב יותר מהספירה וההנאה מהסרט החביב, יהיה להדגיש לתלמידים איך הילדה בסרט שמוצגת כחלשה יותר בסיפור שלפנינו, "מצולמת" מזווית גבוהה ולעומת זאת הדמויות האחרות מצולמות מזווית ישרה או נמוכה שמאדירה אותם.

6. היכרות, יישום והמחשה של הזווית העקומה - זווית מיוחדת זו נועדה לשוות לאובייקט המצולם מראה הזוי ומבולבל. נקריין בכיתה את הקליפ הבא של עמיר בניון שבו כדאי לנתח את העלילה ולראות כיצד הבמאי מקפיד להשתמש בזוויות צילום נכונות שתואמות את העלילה (בקליפ ישנו שימוש רב בזוויות עקומות בעקבות התקף החרדה של הדמות הראשית שמגלם השחקן זאב רווח):

[הכל עד לכאן / עמיר בניון](#)

7. היכרות, יישום והמחשה של זוויות pov ו-ots - שתי זוויות אלו עוזרות לצופה להתמצא היטב במרחב הקולנועי ולהבין היכן ממוקמות הדמויות, מהי הקרבה הפיזית בינן לבין הדמויות האחרות ובנוסף יש להן גם מספר השפעות אמנותיות כגון יצירת אווירת ריחוק בין הדמויות. על מנת להמחיש ולהדגיש את שימושי הזוויות הללו לתלמידים ניתן להם תרגיל מעשי פשוט:

עבודת: action - pov - reaction - הבנייה הנכונה של אפקט זווית ה-pov הוא באופן שבו קודם כל מצטלמת הפעולה (action), לאחר מופיעה נקודת המבט של מבצע הפעולה (pov) ולבסוף תגובתו בעקבות מה שראו עיניו (reaction) בדרך כלל ב-close-up.

התרגיל שנבקש מהתלמידים לצלם, הוא תרחיש פרי דמיונם שבו דמות הולכת ברחוב ולפתע רואה דבר מה שמעלה בה רגש מסוים (לדוגמה קבצן או איש מחליק על קליפת בננה...). את הסצנה התלמידים יצלמו דרך שלוש הזוויות דרך הקפדה על הבנת הסדר הנכון של - action - pov - reaction.

עבודת השיחה המרוחקת - ראשית, נקריין סצנה ובה דיאלוג המתרחש דרך זוויות over the shoulder. לדוגמה מתוך הסרט *אלף קשוחה* של האחים כהן (2008) לאחר מכן נבקש מהתלמידים לצלם בעצמם דיאלוג שמצולם מזווית זו. כדאי להדגיש שזווית זו יוצרת ריחוק בין הדמויות המדברות ובעיצוב נכון של הפריים יכולה לתרום להשפעות נוספות (כמו במקרה של ארץ קשוחה שדמותו האפלה של חאבייר בארדס מייצרת אימה ופחד כלפי הדמות השנייה).

עבודת הוואטסאפ - תרגיל זה מסכם את החומר שלמדנו עד כה. נבקש מהתלמידים לספר סיפור קצר דרך 5-7 תמונות סטילס בלבד (!) על מנת שהסיפור יהיה מובן יש להקפיד על מרחקי צילום וזוויות צילום נכונות (אם מישהו נותן סכום גדול לצדקה אז נצלם ב-u.s.c את שטר הכסף שבידו). חשוב להדגיש לתלמידים שככל שהסיפור יהיה פשוט יותר, כך העבודה תהיה מוצלחת ואיכותית יותר.

ישנן שתי אפשרויות לגבי אופן ההגשה:

התרגיל כעבודת כיתה: כשהתלמידים יחזרו לכיתה, נבקש מכל קבוצה בתורה להעלות את התמונות לפי הסדר לקבוצה הכיתתית שפתחנו באפליקציית הוואטסאפ ונקיים דיון קצר עם הערות והצעות לשיפור ולשימור.

התרגיל כעבודת בית (מומלץ!): נכריז על "שעות הקרנה", לדוגמא קבוצה מס' 1 בשעה 19:00, קבוצה מס' 2 בשעה 19:15, כמובן שלאחר כל העלאת תרגיל תתקיים התכתבות ווטסאפ בין חברי הכיתה על הערות והצעות ממש כפי שאפשר לקיים בכיתה.

רצוי לאגד את הסרטונים בפעולת עריכה פשוטה ולהעלות את התוצרים לרשת (בהסכמת המצולמים). דוגמא לכך היא עבודתם של תלמידי [תיכון חדש \(2013\)](#).

עבודה מעשית בשטח בית הספר:

התחלקו לצוותים, לכל צוות מצלמה אחת (לצורך תרגיל זה תספיק לתלמידים מצלמה של טלפון או מצלמה דיגיטאלית) נצא מהכיתה וננסה לצלם את חברנו עושה פעולה מסוימת מחמישה מרחקי צילום ומזוויות שונות לפי הצורך. לדוגמא משחק כדורסל, קונה בקיוסק, מתפלל וכדומה.

חשוב שנהיה איתם בחוץ, נכוון אותם וננסה לשדרג את תוצאותיהם לפני שהם חוזרים לכיתה. תנו להם להשוות בין העבודות, להתחרות מי היה יצירתי יותר / מצחיק יותר (ומי הצליח לצלם e.l.s)

עבודת בית:

המורה יפתח לעצמו חשבון מייל שישמש אותו להגשת עבודות התלמידים (ישנן כל כך הרבה יתרונות להגשת עבודות במייל וקצרה היריעה מלפרט). המורה יבקש מהתלמידים לשוטט באינטרנט ולמצוא חמש תמונות שעונות לכל אחד מחמשת המרחקים שעליהם למדנו בשיעור. ייתכן כי בפעם הראשונה התלמידים יתקשו קצת להתרגל לעבוד מול המייל, אך סביר כי לאחר ההסתגלות, הם בעצמם יעדיפו בעתיד את הפורמט הזה. דרך המייל אנחנו גם יכולים להחמיא ולפרגן על העבודה והיצירתיות בבחירת התמונות וייווצר קשר אישי בין המורה לתלמיד.

אמצעי המחשה:

סרטוני חזרה על עמדות וזוויות -

<https://www.youtube.com/watch?v=CWX2L-6pUOQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=laU2MI6X48I>

<https://www.youtube.com/watch?v=ICcE72RwEyc>

דוגמא טובה להמחשת זווית pov:

[החבר'ה הטובים / סקורסזה / 1990](#)